

RECOMANDĂRI

PRIVIND NECESITATEA INTEGRĂRII SECURITĂȚII UMANE ÎN POLITICILE DE SECURITATE ALE STATULUI

SANDA SANDU

expertă în securitate și
politici de bună guvernare

RODICA PANȚA

doctor în științe politice

SUMAR EXECUTIV

Aceste recomandări de politici publice explorează subiectul necesității integrării securității umane în politicile de securitate ale statului, oferind o analiză cuprinzătoare și subliniind semnificația și componentele multidimensionale ale conceptului de securitate umană. Recomandările abordează conceptul de securitate umană și argumentează cum acesta depășește securitatea tradițională a statului, concentrându-se pe bunăstarea individuală și comunitară pe diverse dimensiuni, inclusiv securitate economică, alimentară, de sănătate, mediului, personală, comunitară și politică.

Textul evidențiază evoluția definițiilor securității umane și rolul său critic în abordarea amenințărilor și provocărilor contemporane, pledând pentru o abordare mai centrată pe persoană, cuprinzătoare și preventivă a securității.

Recomandările de politici publice analizează integrarea strategică a perspectivei de gen în politicile de securitate, recunoscând impactul diferit al problemelor de securitate asupra bărbaților și femeilor. Recomandările sugerează promovarea colaborării între guverne, organizații internaționale și societatea civilă pentru a implementa eficient strategiile de securitate umană, subliniind complementaritatea conceptului față de securitatea statului și rolul său în dezvoltarea durabilă și protecția drepturilor omului.

Conceptul de securitate umană extinde înțelegerea tradițională a securității, punând accent pe protejarea individului împotriva unui spectru larg de amenințări, inclusiv economice, de sănătate, și de mediu. Acesta vizează asigurarea unui trai demn pentru toți oamenii, recunoscând interdependența dintre securitatea personală și cea colectivă. Securitatea umană în Strategia Securității Naționale a Moldovei reprezintă o abordare holistică care integrează protecția individuală în politica de securitate a statului. Aceasta subliniază necesitatea răspunsurilor multidimensionale și coordonate la amenințările contemporane, cu scopul de a promova stabilitatea și dezvoltarea durabilă.

Integrarea perspectivei de gen în politicile de securitate ale statului este crucială pentru a aborda inegalitățile și pentru a asigura o protecție echitabilă pentru toți membrii societății. Aceasta recunoaște impactul diferit al insecurităților pe baza de gen și promovează participarea egală a femeilor și bărbaților în procesele decizionale.

Concluziile prezentare de autoare subliniază importanța securității umane ca fundament pentru o abordare cuprinzătoare și eficientă a securității naționale. Aceasta evidențiază necesitatea unei perspective integrate care să includă dimensiuni economice, sociale, de sănătate și de mediu în strategiile de securitate.

Recomandările de politici publice sugerează dezvoltarea și implementarea unor strategii care să promoveze securitatea umană, integrarea perspectivei de gen și colaborarea între sectorul guvernamental, organizațiile internaționale și societatea civilă. Acestea vizează crearea unui cadru legal și instituțional care să sprijine inițiativele de securitate umană și egalitate de gen.

Concluziile și recomandările din acest material au fost elaborate în baza expunerii experților și a discuțiilor cu reprezentanții instituțiilor guvernamentale, societății civile, administrațiilor publice locale, mediul academic și instituțiilor mass-media în cadrul activităților proiectului „ACADEMIA DE SECURITATE 2023, ediția: Securitatea umană & Femeile, Pacea și Securitatea.

CONCEPTUL DE SECURITATE UMANĂ ȘI IMPORTANȚA LUI

Procesul prin care starea de insecuritate a oamenilor din cadrul unui stat se poate propaga la nivel zonal, regional sau global pornește de la nivelul individului.

Securitatea, de la nivelul național până la cel internațional, nu poate fi analizată numai în termeni de state și interesele lor, ea depinde de indivizii umani și interesele lor, cu alte cuvinte de securitatea umană.

În Raportul ONU din 1994, securitatea umană este definită prin scopul său, acela de a salva esența vitală a vieților umane în fața amenințărilor universale, într-o manieră care este în concordanță cu dezvoltarea umană pe termen lung[1]. Raportul dezvoltării umane din 1994 va identifica șapte componente ale securității umane: securitatea economică, securitatea alimentară, securitatea sănătății, securitatea ambientală, securitatea personală, securitatea comunității și securitatea politică[2]. Din această perspectivă generală, securitatea umană prezintă două dimensiuni fundamentale: libertatea față de frică (freedom from fear) și libertatea față de lipsuri (freedom from want)[3].

ELEMENTELE SECURITĂȚII UMANE

securitatea economică	asigurarea unui venit minim necesar fiecărui individ
securitatea alimentară	garantarea accesului fizic și economic la hrana de bază
securitatea sanitară	garantarea protecției minime față de boli și față de un stil de viață nesănătos
securitatea mediului	protejarea oamenilor față de deteriorarea mediului și dezastrelor naturale
securitatea personală	protejarea oamenilor de violența fizică, oricare ar fi sursa acesteia
securitatea comunității	protejarea oamenilor de pierderea relațiilor și a valorilor tradiționale, de violența etnică și sectară
securitatea politică	furnizarea unui mediu de viață bazat pe respectarea în societate a drepturilor omului.

Modelul propus de către experții ONU în 1994 a fost îmbunătățit în raportul din 2003, „Securitatea umană acum: protejarea și împuternicirea oamenilor”, în care se subliniază că securitatea umană completează securitatea statului, nu o exclude, și întărește drepturile omului și dezvoltarea umană [4].

[1] United Nations, Human Development Report: New Dimensions of Human Security, <http://hdr.undp.org/reports/global/1994/en>.

[2] UNDP, Human Development Report 1994, 24-25

[3] Ibidem

[4] UN Commission on Human Security, Human Security Now: Protecting and Empowering People, New York, 2003, p. 2.

Protejarea oamenilor reprezintă, conform ONU, cheia principală a securității umane, și presupune eforturi sporite pentru a dezvolta norme, procese și instituții naționale și internaționale care să se adreseze insecurității într-o manieră sistematică, comprehensivă și preventivă [5].

Securitatea umană pune înaintea de toate oamenii, trebuințele lor primordiale, și recunoaște că siguranța acestora (a indivizilor, grupurilor și comunităților) este parte integrantă a promovării și menținerii păcii. Securitatea umană nu înlocuiește, totuși, securitatea națională. Atrăgând atenția asupra securității individului, ea pune în valoare importanța considerării securității statului nu ca un scop în sine, ci mai degrabă ca un mijloc de a garanta securitatea populației. În timp ce securitatea statului se concentrează asupra amenințărilor îndreptate împotriva statului, securitatea umană se axează pe amenințările cu care se confruntă indivizii și colectivitățile. Aceasta propune soluții centrate pe persoane. Are, așadar, o relație complementară cu securitatea statului, dar nu o înlocuiește.

FĂRĂ SECURITATE UMANĂ, SECURITATEA STATULUI NU POATE FI REALIZATĂ ȘI INVERS

Securitatea umană recunoaște că, în cazul unor conflicte, crize economice și financiare, crizele sanitare (de exemplu, Covid-19) și dezastrelor naturale, oamenii se confruntă cu insecurități și privațiuni care se manifestă brusc. Aceste situații nu doar anulează ani de dezvoltare, ci creează și condiții care pot duce la tensiuni în creștere. Prin urmare, în plus față de accentul pus pe bunăstarea umană, securitatea umană este ghidată de valori legate de securitate, stabilitate și durabilitatea realizărilor dezvoltării.

Aceasta nu înseamnă, totuși, că abordarea securității umane respinge rolul statului în calitate de furnizor de securitate pentru propria sa populație. Abordarea securității umane necesită înțelegerea amenințărilor specifice cu care se confruntă anumite grupuri de persoane, precum și participarea acestor persoane la procesul de analiză. Amenințările la adresa securității umane pot exista la toate nivelurile de dezvoltare. Ele pot să apară treptat și în tăcere sau să se manifeste brusc și spectaculos.

POSIBILE TIPURI DE AMENINȚĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII UMANE	
securitatea economică	Sărăcie persistentă, șomaj
securitatea alimentară	Foame
securitatea sanitară	Boli infecțioase mortale, alimente nesigure, malnutriție, lipsa accesului la îngrijirea sănătății de bază
securitatea mediului	Degradarea mediului, epuizarea resurselor, dezastre naturale, poluare
securitatea personală	Violență fizică, criminalitate, terorism, violență domestică, muncă infantilă
securitatea comunității	Tensiuni interetnice, religioase și altele bazate pe identitate
securitatea politică	Represiune politică, încălcări ale drepturilor omului

[5] Alexandra Sarcinschi. Securitatea umană. Operațiunile de stabilitate și securitatea umană. București: Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I" București, 2008

Astfel, securitatea umană face parte integrantă din responsabilitatea statului de a proteja individul de orice pericol rezultat din situații de risc, nevoi, frică și/sau incapacitate de a trăi liber și demn. Pe scurt, securitatea umană promovează astfel securitatea națională și consolidează securitatea statului în aspectele și rolurile sale de protecție și apărare a cetățenilor săi și a bunurilor acestora, a integrității teritoriale și a suveranității naționale împotriva tuturor amenințărilor externe sau interne. Guvernele păstrează rolul principal și responsabilitatea de a asigura supraviețuirea, mijloacele de trai și demnitatea cetățenilor lor, iar rolul comunității internaționale este de a completa și de a oferi sprijinul necesar guvernelor la cerere, pentru a le întări capacitatea de a răspunde amenințărilor actuale și emergente;

Din această perspectivă, securitatea umană și securitatea statului se completează una pe cealaltă. De asemenea, securitatea umană cere o colaborare și un parteneriat crescut între guverne, organizații internaționale și regionale și societatea civilă;

Securitatea umană completează politicile specifice privind securitatea statului, drepturile omului și dezvoltarea umană. Dezvoltarea umană - reprezintă o paradigmă ce susține crearea unui mediu în care oamenii își pot dezvolta propriul potențial, pot deveni productivi și creativi în corelație cu propriile nevoi și interese. Securitatea umană nu poate fi realizată decât prin dezvoltare umană.

Securitatea umană este legată de drepturile omului. Ea constă în garantarea libertăților, astfel încât oamenii să poată face alegeri în condiții de siguranță și libertate, având asigurarea protecției oportunităților de care dispun [6].

Securitatea umană, drepturile omului și dezvoltarea umană sunt părți componente ale unei concepții unice a dezvoltării sigure și libere. Această interdependență are consecințe importante pentru elaborarea politicilor, deoarece sugerează că insecuritățile umane nu pot fi abordate în mod izolat printr-o serie de răspunsuri fragmentate și independente. Cu alte cuvinte, triumviratul celor 3 concepte este cheia succesului strategiei de progres și bunăstare a umanității la scară globală [7].

Abordarea securității umane este însă mai mult decât un exercițiu de programare comună. Aceasta are cinci principii fundamentale care o diferențiază de simpla colaborare. Acestea sunt: centrată pe persoane, cuprinzătoare, specifică contextului, orientată spre prevenție, protecție și autonomizare:

- În primul rând, abordarea securității umane este centrată pe persoane. Aceasta ia în considerare gama largă de condiții care amenință supraviețuirea, mijloacele de trai și demnitatea oamenilor și a comunităților lor, în special a celor mai vulnerabile.
- În al doilea rând, abordarea securității umane recunoaște complexitatea și natura interconectată a provocărilor care se ridică în fața oamenilor și aspirațiilor lor de a fi liberi de lipsuri și frică.
- Recunoscând că riscurile pentru condiția umană variază considerabil în interiorul și între țări, și în diferite momente, abordarea securității umane recunoaște variațiile specifice contextului, inclusiv capacitățile diferite ale oamenilor, societății civile și guvernelor, precum și cauzele fundamentale ale provocărilor continue și viitoare.

[6] La perception de la securite humain par les jeunes marocaines et marocains d'aujourd'hui 2022. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/IPDDH_EXE_Rapport_FR.pdf

[7] Sergiu Sprincean. Rolul securității umane în consolidarea sistemului național de securitate. In: Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate, Chișinău: 2022, p. 329-359

- Abordarea securității umane merge dincolo de răspunsurile rapide și este orientată spre prevenție. Prin investigarea cauzelor reale ale provocărilor și construirea soluțiilor care sunt în sine durabile și reziliente, securitatea umană promovează dezvoltarea mecanismelor de avertizare timpurie care ajută la atenuarea impactului amenințărilor actuale și, pe cât posibil, la prevenirea apariției provocărilor viitoare.

- În plus, abordarea Securității Umane recunoaște că există responsabilități inerente în fiecare societate. Autonomizarea oamenilor și a comunităților lor pentru a-și exprima și a răspunde la nevoile lor și ale altora este crucială.

Cele cinci principii care alcătuiesc abordarea securității umane sunt mutual reforțătoare și nu pot fi implementate ca obiective separate. Securitatea umană implică recunoașterea forțelor care rezultă din parteneriatele autentice în care diferite entități își combină forțele pentru a crea sinergii care pot realiza un impact mult mai mare în abordarea provocărilor complexe și multidimensionale ale zilelor noastre.

Normele, procesele și instituțiile, inclusiv stabilirea mecanismelor de avertizare timpurie, buna guvernare, statul de drept și instrumentele de protecție socială, sunt caracteristici fundamentale ale abordării Securității Umane.

În Republica Moldova limite în asigurarea securității umane sunt: distribuția inegală a veniturilor, accesul la serviciile de sănătate, educație și nutriție (problema insecurității alimentare pe malul stânga Nistrului), respectarea drepturilor și libertăților omului, în special asigurarea accesului la justiție

Un subiect aparte îl constituie necontrolarea teritoriilor din stânga Nistrului. În regiunea transnistreană au fost încălcate toate articolele Curții Europene a Drepturilor omului și deși victimele ale torturii din Transnistria au venit în dreapta Nistrului și statul nu a intervenit. În pofida diverselor proiecte de construire a încrederii ruptura dintre cele două maluri ale Nistrului crește, iar în Legislația Republicii Moldova până în prezent lipsește un concept integrat privind persoană intern strămutată.

Se asemenea, se remarcă insecuritate politică inclusiv pe malul drept al Nistrului manifestată fie prin percepția de a nu fi reprezentat la nivel politic fie prin apatia de a se implica în procese politice sau tendința populației de a se orienta spre altă conducere politică (Rusia) despre care se crede că îi va asigura securitatea.

SECURITATEA UMANĂ ȘI STRATEGIA SECURITĂȚII NAȚIONALE

Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova abordează securitatea națională în mod holistic și multidimensional în ceea ce privește atât natura diversă a provocărilor de securitate cu care se confruntă Republica Moldova, cât și varietatea acțiunilor coordonate pe mai multe planuri, necesare pentru combaterea sau pentru prevenirea acestora [8].

[8] Strategia Securității Naționale. [6] [La perception de la securite humain par les jeunes marocaines et marocains d'aujourd'hui 2022.](https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/IPDDH_EXE_Rapport_FR.pdf)

Pentru a atinge obiectivul general al securității umane, așa cum este descris în Strategia de Securitate Națională trebuie să fie adoptată o abordare strategică pentru promovarea drepturilor omului și a valorilor democratice în angajamentele naționale în materie de securitate [9].

Trebuie de constatat că natura în evoluție a studiilor de securitate recunoaște importanța extinderii domeniului strategiilor de securitate națională pentru a include dimensiunile umane, de sănătate și cibernetice. Acestea pledează pentru o abordare mai integrată și umană a securității, care să cuprindă bunăstarea indivizilor, protecția infrastructurilor critice și reziliența în fața amenințărilor emergente.

Securitatea umană în Strategia Securității Naționale a Moldovei este abordată printr-o perspectivă holistică, care integrează diverse dimensiuni ale securității pentru a asigura protecția și bunăstarea fiecărui cetățean. Aceasta recunoaște interdependența dintre securitatea tradițională și cea non-tradițională, subliniind importanța unui răspuns coordonat la amenințările militare, economice, sociale, și de mediu.

Prima dimensiune a securității umane analizată este protecția împotriva violenței, care include măsuri de prevenire și răspuns la conflicte interne sau externe, terorism și criminalitate organizată. Această abordare presupune consolidarea capacităților de apărare și securitate, dar și promovarea justiției și a statului de drept, asigurarea luptei împotriva corupției.

A doua dimensiune vizează securitatea economică, esențială pentru asigurarea unui nivel de trai decent pentru toți cetățenii. Strategia încurajează dezvoltarea economică sustenabilă, crearea de locuri de muncă și combaterea sărăciei, recunoscând legătura strânsă dintre stabilitatea economică și securitatea națională.

Securitatea alimentară constituie a treia dimensiune, accentuând necesitatea accesului la alimente suficiente, sigure și nutritive. În acest context, strategia promovează agricultura durabilă și lanțurile de aprovizionare reziliente, pentru a preveni crizele alimentare care pot destabiliza societatea. Luând în considerare, efectele războiului Rusiei împotriva Ucrainei și distrugerea lanțurilor logistice care au afectat securitatea alimentară la nivel global, cu un impact major asupra Europei, dar și Africii[10].

A patra dimensiune, securitatea din perspectiva sănătății, se concentrează pe prevenirea și răspunsul la pandemii, precum și pe asigurarea accesului universal la servicii de sănătate de calitate. Pandemia COVID-19 a subliniat cât de critică este această dimensiune pentru securitatea umană și națională.

Securitatea mediului este o altă componentă cheie, evidențiind necesitatea protejării resurselor naturale și combaterea schimbărilor climatice [11]. Strategia promovează politici de mediu sustenabile și acțiuni pentru adaptarea și atenuarea efectelor schimbărilor climatice [12], recunoscându-le ca factori esențiali pentru securitatea pe termen lung.

[10] The impacts and policy implications of Russia's aggression against Ukraine on agricultural markets, OECF Policy Hub, <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-impacts-and-policy-implications-of-russia-s-aggression-against-ukraine-on-agricultural-markets-0030a4cd/>

[11] Human Security: Building Resilience to Climate Threats, United Nations Fund for Human Security, <https://www.un.org/humansecurity/wp-content/uploads/2017/10/Human-Security-and-Climate-Change-Policy-Brief-1.pdf>

[12] Human Security, Coordinating Lead Authors: W. Neil Adger (UK), Juan M. Pulhin (Philippines), https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIIAR5-Chap12_FINAL.pdf

În cele din urmă, dimensiunea securității umane se referă la protecția împotriva abuzurilor, neglijenței sau exploatării, asigurând fiecărui individ dreptul la viață, libertate și securitate personală. Aceasta implică măsuri de protecție socială, educație și promovarea drepturilor omului, consolidând astfel țesătura socială și coeziunea comunităților.

SECURITATEA UMANĂ ȘI NECESITATEA INTEGRĂRII PERSPECTIVEI DE GEN ÎN POLITICILE STATULUI

Împuternicirea femeilor este un aspect critic pentru atingerea egalității de gen. Dacă egalitatea de gen nu este realizată pe deplin și persistă inegalități între bărbați și femei, băieți și fete, se pierde oportunități importante care contribuie la securitatea umană. De exemplu, excluderea femeilor de pe piața muncii conduce la reducerea veniturilor gospodăriilor, ceea ce, la rândul său, amenință securitatea economică, securitatea alimentară și, posibil, și securitatea sănătății [13].

Securitatea umană și integrarea perspectivei de gen în politicile statului sunt esențiale pentru o abordare completă și eficientă a securității naționale. Această integrare recunoaște că bărbații și femeile sunt afectați diferit de conflicte și crize, subliniind necesitatea politicilor de securitate care să adreseze nevoile specifice de gen. Includerea perspectivei de gen contribuie la construirea unei societăți mai reziliente, prin promovarea egalității și combaterea discriminării. Acest demers sporește eficacitatea răspunsurilor la amenințările securității și susține dezvoltarea sustenabilă și pacea durabilă, reflectând complexitatea și interconectivitatea provocărilor contemporane de securitate.

Trebuie să evidențiem următoarele elemente cheie ale egalității de gen, și anume:

- Este un drept al omului,
- Este un obiectiv de dezvoltare durabilă în sine (SDG 5).
- Este o condiție prealabilă pentru realizarea tuturor celorlalte obiective de dezvoltare durabilă,
- Este indispensabil pentru o dezvoltare durabilă, centrată pe om,
- Preocupă femeile și bărbații.

Integrarea perspectivei de gen în politicile de securitate ale Moldovei este vitală pentru adresarea efectivă a provocărilor complexe de securitate umană. Această abordare permite identificarea și combaterea inegalităților structurale, contribuind astfel la creșterea rezilienței societale în fața amenințărilor diverse, de la violența bazată pe gen până la crize economice și de sănătate. Împuternicirea femeilor și asigurarea participării lor în procesele de decizie nu doar că promovează egalitatea de gen, dar și îmbunătățește calitatea și eficacitatea politicilor de securitate prin includerea unei game mai largi de perspective și soluții.

Integrarea perspectivei de gen în politicile de securitate ale Moldovei este vitală pentru adresarea efectivă a provocărilor complexe de securitate umană. Această abordare permite identificarea și combaterea inegalităților structurale, contribuind astfel la creșterea rezilienței

[13] UN Women, The link of gender equality, women empowerment and human security, [9] The US Needs a Strategy for (Human) Security Cooperation. <https://www.justsecurity.org/85034/the-us-needs-a-strategy-for-human-security-cooperation/>

societale în fața amenințărilor diverse, de la violența bazată pe gen până la crize economice și de sănătate.

Împuternicirea femeilor și asigurarea participării lor în procesele de decizie nu doar că promovează egalitatea de gen, dar și îmbunătățește calitatea și eficacitatea politicilor de securitate prin includerea unei game mai largi de perspective și soluții.

Analiza riscurilor și amenințărilor prin prisma perspectivei de gen oferă o înțelegere mai profundă a impactului acestora asupra diferitelor grupuri sociale și facilitează elaborarea de strategii mai adaptate și sensibile la context. De exemplu, femeile pot fi disproporționat afectate de anumite crize, cum ar fi cele sanitare sau migrația forțată, necesitând astfel răspunsuri specifice care să le asigure protecția și accesul la servicii esențiale.

Promovarea egalității de gen în cadrul forțelor de apărare și securitate nu doar că sporește eficacitatea acestora prin diversificare și inovare, dar contribuie și la schimbarea normelor sociale care perpetuează discriminarea și inegalitatea. Acest demers încurajează o cultură a respectului și egalității, esențială pentru construirea unei societăți inclusive și sigure. Integrarea perspectivei de gen în politica externă și în cooperarea pentru securitate reflectă angajamentul Moldovei față de principiile internaționale ale drepturilor omului și egalității de gen. Astfel, Moldova poate juca un rol activ în promovarea păcii și securității la nivel regional și global, contribuind la eforturile internaționale de prevenire a conflictelor și de reconstrucție post-conflict cu o atenție deosebită la nevoile femeilor și fetelor.

În sistemul multilateral, statele membre dețin responsabilitatea principală pentru realizarea egalității de gen și îndeplinirea drepturilor omului. Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite (UNSC) a încurajat implementarea la nivel național a UNSCR 1325, rezoluția emblematică a Agendei Femei, Pace și Securitate (WPS), inclusiv prin Planurile Naționale de Acțiune (NAP) pentru a implementa cei patru piloni ai rezoluției. De asemenea, a încurajat statele membre să colaboreze cu societatea civilă, în special cu rețelele și organizațiile locale de femei, la punerea în aplicare a UNSCR 1325.

Planurile naționale de acțiune pentru implementarea UNSCR 1325, acestea sunt documente de strategie la nivel național care evidențiază abordarea guvernului și cursul de acțiune pentru localizarea acțiunii pe Agenda Femei, Pace și Securitate. Aceste documente conturează obiectivele și activitățile pe care țările le întreprind, atât la nivel intern, cât și internațional, pentru a asigura drepturile omului femeilor și fetelor în situații de conflict; prevenirea conflictelor armate și a violenței, inclusiv împotriva femeilor și fetelor; și să asigure participarea semnificativă a femeilor la pace și securitate [14].

Respectiv, un Plan de Acțiuni destinat stric implementării RCSOUNU a fost adoptat în Republica Moldova în 2018 prin aprobarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a CS al ONU privind Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021 [15]. Acesta a fost primul instrumentul prin care se stabilesc acțiunile de implementare, rezultatele așteptate și indicatorii de implementare a RCSOUNU 1325 la nivelul Guvernului Republicii Moldova, respectiv la nivel național.

[14] National Action Plans: at a glance.

[15] HOTĂRÂRE Nr. 259 din 28-03-2018 cu privire la aprobarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro

Cea de-a doua generație a PNA pentru implementarea RCSONU 1325 a fost aprobat de Guvernul Republicii Moldova la 22 martie 2023 [16]. Primul Program a fost axat în primul rând pe participarea femeilor în sectoarele de securitate și apărare folosind trei abordări de bază [17]:

- Reducerea stereotipurilor despre rolul femeilor în sectorul de securitate;
- Dezvoltarea unui sistem de management al resurselor umane incluziv și proactiv;
- Consolidarea transparenței și implicării societății civile în deciziile luate de sistemul de securitate.

Cel de-al doilea Program se concentrează mai mult pe prevenire. Întrucât Republica Moldova este o țară în proces de negociere la UE, cu un război activ la hotar, este esențial să se abordeze perspectiva drepturilor omului, precum și a luptei împotriva oricărui tip de abuz și discriminare, pentru a asigura pacea și securitatea. Conform prevederilor acestuia, femeile nu sunt doar beneficiare ale securității, dar li se acordă un rol activ în crearea contextului de securitate.

Adoptarea unei perspective de gen în politica de securitate națională a Moldovei este esențială pentru abordarea comprehensivă a securității umane. Aceasta nu numai că sporește eficacitatea răspunsurilor la amenințări, dar contribuie și la realizarea egalității de gen și la îmbunătățirea calității vieții pentru toți cetățenii. Prin recunoașterea și valorificarea contribuțiilor femeilor în domeniul securității, Moldova își poate consolida capacitățile de prevenire și gestionare a crizelor, promovând în același timp o societate mai justă și egalitară.

CONCLUZII

Abordarea securității umane ar trebui să fie considerată ca un instrument pentru promovarea politicilor publice menite să reducă impactul anumitor amenințări la adresa securității naționale.

Republica Moldova trebuie să adopte o abordare flexibilă a securității umane care să poată să se adapteze la schimbările în materie de securitate și să includă prevederile Agendei Femeile, Pacea și Securitatea, care reprezintă o agendă cheie pentru Republica Moldova, în concordanță cu obiectivul de aderare la Uniunea Europeană. Respectiv Programul național de implementare a Agendei trebuie să fie în strânsă legătură cu agendele similare din alte țări, dat fiind faptul că Republica Moldova nu este izolată de conflictele din jur.

Există, de asemenea, nevoia de a articula și de a ajunge la un acord cu privire la modul în care Femeile Pacea și Securitatea și securitatea umană se vor "completa și consolida reciproc". Discuțiile practice ar trebui să exploreze cele două aspecte ale acestei chestiuni: orientarea activităților viitoare prin plasarea agendei FPS sub umbrela SU și menținerea poziției autonome a FPS pentru a implementa cele două într-un mod paralel.

Pacea este o condiție prealabilă pentru egalitate, securitate umană și dezvoltare durabilă. Plasarea femeilor și fetelor în centrul proceselor de pace este crucială dacă dorim să construim o lume mai rezilientă și egalitară și dacă vrem să facem față altor crize în viitor.

NOTĂ: Concluziile au fost elaborate în baza expunerii experților și a discuțiilor cu participanții la evenimentele din cadrul proiectului. Tabăra de toamnă Abordarea securității umane în politicile de securitate. <https://pisa.md/peste-35-de-reprezentanti-te-ai-a-societatii-civile-de-profil-institutiilor-publice-si-institutiilor-media-au-participat-la-masa-rotunda-despre-rolul-organizatiilor-de-femei-si-a-societatii-civile-in/> și masa rotundă Rolul organizațiilor de femei și a societății civile în supravegherea democratic a sectorului de securitate și prevenirea conflictelor. <https://pisa.md/tabara-de-toamna-abordarea-securitatii-umane-in-politicile-de-securitate-ziua-i/>

Este imperativă intensificarea responsabilității statului în împuternicirea indivizilor pentru a gestiona amenințările la adresa securității umane. Aceasta implică dezvoltarea capacităților individuale și comunitare pentru a-și realiza potențialul integral, lua decizii corespunzătoare și contribui la menținerea securității umane atât pentru ei înșiși, cât și pentru ceilalți.

Este esențial să se întreprindă acțiuni concrete pentru soluționarea problemelor legate de securitatea umană în teritoriile necontrolate de Chișinău, având la bază o bază legală aprobată/existentă.

Cel de al doilea Program Național de implementare a Agendei FPS, trebuie să fie o continuare a primului Program și trebuie să fie în strânsă legătură cu Agenda din alte țări, deoarece Republica Moldova nu este izolată și protejată de alte conflicte.

Conflictele au un impact diferit asupra femeilor și bărbaților, care au necesități diferite. La nivel mondial, se atestă un procentaj mic al femeilor implicate în procesele de negociere a conflictelor, iar implicarea femeilor în procesele de pace este unul destul de scăzut. Inclusiv se atestă numărul mic de femei implicate în procesul de negociere a conflictului transnistrean.

Societatea civilă a jucat un rol important în adoptarea rezoluției a fost cea care a solicitat 1325 și în prezent, atât la nivel local cât și internațional continuă să aibă un rol cheie în consolidarea Agendei FPS.

În implementarea Primului Program a Agendei Femeile, Pacea și Securitatea, **societatea civilă** a avut **un rol important** prin promovarea și creșterea gradului de conștientizare a programelor naționale și crearea unei înțelegeri comune a Agendei FPS. Societatea civilă a facilitat dialogul între instituțiile guvernamentale și donatori, ce a permis crearea unei platforme de comunicare inter-instituțională și a dialogului între sectorul guvernamental și cel asociativ, realizându-se un schimb de expertiză și transmitere a cunoștințelor prin informare și sensibilizare a instituțiilor.

Primul Program și Plan de Acțiuni al Republicii Moldova pentru implementarea Rezoluției ONU 1325 a inclus primele eforturi pentru dezvoltarea unor mecanisme de prevenire și combatere a hărțuirii și promovarea femeilor în poziții decizionale; campanii de informare, vizibilitate și instruire organizate atât la nivel central cât și local; dezvoltarea unor noi asociații a femeilor din sectorul de securitate și apărare.

În implementarea **Celui de-al Doilea Program** este necesar de stabilit exact **beneficiarii Programului** și este important **procesul de monitorizare a implementării, cooperarea interinstituțională, localizarea în teritoriu și contribuția administrației publice locale și a organizațiile locale** care vin cu cunoștințe și reflectă diferite nevoi.

Buna Guvernare și Agenda FPS trebuie să fie promovate prin intermediul diverselor politici inclusiv prin intermediul Strategiei Securității Naționale și Strategiei Naționale de Apărare.

Drepturile omului inclusiv ale femeilor trebuie să fie respectate în cadrul politicilor, iar **Sectorul de Securitate și Justiție** trebuie să aplice perspectiva de gen și trebuie să răspundă acestor necesități/ inclusiv a femeilor

Comunicarea Strategică pe subiecte FPS trebuie să includă narative coerente și mesaje unice. Ea poate să îi consolideze pe cetățenii într-o manieră durabilă și strategică și să fortifice cooperarea și coeziunea în realizarea scopurilor strategice la nivel guvernamental și la nivel societal. FPS trebuie să fie promovată în mod sistemic și divers și să fie identificate mai multe modalități de impact pentru a răspunde stereotipurilor existente.

Rolul Societății civile în implementarea celui de-al Doilea Program

- Mobilizarea unor părți interesate și angajate pentru a promova dezvoltarea planurilor naționale de acțiune, prin formarea și activarea rețelelor formale și informale ale societății civile.
- Creșterea gradului de sensibilizare privind Agenda Femeile, Pacea și Securitatea.
- Participare/consiliere în cadrul grupurilor de lucru care elaborează și/sau implementează planurile naționale de acțiune.
- Stabilirea unui dialog cu instituțiile guvernamentale și cu agențiile donatoare.
- Identificarea lacunelor și elaborarea recomandări în raport cu procesele de implementare a Agendei FPS.
- Desfășurarea campaniilor de informare, educație și formare cu privire la Agenda FPS.
- Documentarea punerii în aplicare a RCSONU 1325.
- Contribuții la elaborarea politicilor privind RCSONU 1325, prin furnizarea de expertiză în materie de gen, securitate și pace.

RECOMANDĂRI

Recomandările de politici publice sugerează dezvoltarea și implementarea unor strategii care să promoveze securitatea umană, integrarea perspectivei de gen și colaborarea între sectorul guvernamental, organizațiile internaționale și societatea civilă. Acestea vizează crearea unui cadru legal și instituțional care să sprijine inițiativele de securitate umană și egalitate de gen.

Recomandări generale (atât pentru instituțiile statului cât și societatea civilă)

- Încurajarea solidarității și difuzarea mesajelor de pace prin prezentarea unor povești de succes, idei de transformare și surse de inspirație.
- Mobilizarea comunității masculine pentru sprijinirea femeilor și promovarea ideilor acestora în cadrul sectorului de securitate și apărare.
- Aducerea în atenția publicului a rolului practic al femeilor în diverse cauze, procese și situații prin ilustrarea practicilor, experiențelor și contribuțiilor acestora.
- Identificarea experților și partenerilor relevanți, precum și dezvoltarea de parteneriate strategice pentru consolidarea rezultatelor inițiativelor în domeniul securității și apărării.
- Facilitarea schimbului de informații și expertiză între parteneri pentru a aborda împreună provocările emergente.
- Amplificarea publică a experiențelor femeilor afectate de conflicte și crize.
- Elaborarea și distribuirea cercetărilor cu privire la subiecte legate de securitate și apărare.
- Dezvoltarea unei **comunicări strategice** pentru promovarea agendei FPS, focalizându-se pe comunicarea strategică ce evidențiază nu doar obiectivele și rezultatele Programului, ci și importanța impactului asupra rolului femeilor în cadrul sectorului de securitate și apărare. În cadrul acestei strategii de comunicare urmează să fie ajustate mesajele/narativele FPS pentru contexte sensibile, cum ar fi regiunea transnistreană și situațiile umanitare, inclusiv persoanele aflate în protecție temporară sau refugiați.

- Recunoașterea faptului că succesul implementării RCSONU 1325 este strâns legat de susținerea organizațiilor locale pentru drepturile femeilor și asociațiilor de femei, precum și a organizațiilor de consolidare a păcii implică sprijinirea asociațiilor locale care este esențială pentru implementarea Agendei FPS în teren. Sprijinul trebuie să cuprindă acordarea priorității furnizării de asistență tehnică și consolidare a capacităților organizațiilor locale de femei implicate în implementarea RCSONU 1325, stabilirea de parteneriate cu instituțiile guvernamentale și administrația publică locală, inclusiv comunitățile de persoane refugiate/beneficiare de protecție umanitară pe termen lung, dezvoltarea parteneriatelor durabile cu organizațiile neguvernamentale din Zona de Securitate și ONG-urile din regiunea transnistreană, sprijinirea noilor ONG-uri, în special a celor locale (afectate de conflict sau concentrate pe reabilitare), în eforturile lor de promovare a Agendei FPS și facilitarea colaborării cu autoritățile de aplicare a legii la nivel local.
- Dezvoltarea cursurilor de formare pentru femeile mediator, negociatoare prin programe de instruire multisectorial și multidisciplinar (din partea ONG-urilor) în conformitate cu Agenda FPS, care poate fi oferit Secretariatului FPS pentru a evita substituirea capacităților instituțiilor de stat. Este necesară implicarea elevilor (fete/băieți) din instituțiile de învățământ ale autorităților de aplicare a legii și ministere în instruirii tematice, implicarea femeilor veteran/pensionare din sistemul de securitate și apărare în activități de sensibilizare, informare și networking profesional și crearea unei rețele de (potențiale) femei negociatoare, mediator, sau pacificatoare prin instruire și împuternicire.
- Elaborarea unei analize (analiza sensibilității conflictului) privind impactul reglementării conflictului transnistrean din perspectiva egalității de gen (inclusiv în Zona de Securitate), dar evitarea duplicării analizelor și rapoartelor privind activitățile reflectate în Programul FPS pentru 2023-2027.
- Instituirea unui angajament explicit și clar pentru creșterea finanțării în domeniul FPS pentru organizațiile de femei, angajament flexibil, pe termen lung și accesibil.
- Prioritizarea proiectelor care consolidează colaborarea între rețele și organizații, în detrimentul celor individuale și accentuarea colaborării în locul competiției.
- Promovarea dialogului și cooperării între guvern, societatea civilă și sectorul privat pentru a aborda provocările de securitate umană într-o manieră holistică.

Recomandări pentru instituțiile statului

- Susținerea accesului femeilor la concursuri publice decizionale prin furnizarea de servicii de coaching, mentorat, instruire, abilitare, convingere și advocacy.
- Evidențierea beneficiilor concrete aduse de Agenda FPS în îndeplinirea misiunilor pentru pace și securitate la nivel local, național, regional și internațional.
- Colaborarea strânsă cu organizațiile neguvernamentale și societatea civilă pentru a genera impact în sectorul de securitate și apărare, precum și în agențiile de aplicare a legii.
- Instituirea unui mecanism de coordonare eficient între Guvern și societatea civilă, inclusiv formarea unui grup de referință pentru monitorizarea și evaluarea implementării Agendei FPS.
- Accelerarea procesului de localizare a Agendei FPS pentru a asigura o abordare holistică, incluzivă și participativă, adaptată la nevoile specifice ale comunităților.
- Participarea activă la dezbaterile publice cu privire la rolul femeilor în procesele de pace, securitate și apărare, contribuind la promovarea unei abordări echitabile și incluzive.

- Îmbunătățirea legislației și măsurilor de aplicare a legii pentru a proteja drepturile omului și a asigura un mediu sigur pentru toți cetățenii.
- Adoptarea unei abordări strategice pentru promovarea drepturilor omului și a valorilor democratice în angajamentele naționale în materie de securitate
- Încurajarea dialogului și cooperării cu țările vecine și organizațiile internaționale pentru abordarea transfrontalieră a problemelor de securitate umană.

Recomandări pentru societatea civilă

- Implicarea activă a societății civile în procesele de planificare, implementare, monitorizare și evaluare a planurilor naționale FPS.
- Obținerea implicării diferiților actori guvernamentali și a membrilor Parlamentului în promovarea Agendei FPS.
- Organizarea de acțiuni locale de sensibilizare și consultare pentru a implica comunitățile în promovarea Agendei FPS.
- Asigurarea unei gestionări eficiente, asumarea și coordonarea între organismele de stat și ministere, având puncte focale dedicate Agendei FPS.
- Oferirea de sprijin instituțiilor statale în implementarea Strategiei/Planului de comunicare, informare, sensibilizare și vizibilitate a Programului/Planului de acțiuni FPS pentru anii 2023-2027.
- Susținerea implicării asociațiilor profesionale de femei în proiecte implementate de organizații neguvernamentale, pentru a facilita transferul de experiență și stimularea ideilor proprii.
- Furnizarea de sprijin pentru punctele focale de gen din instituțiile naționale și autorități în promovarea Agendei FPS.
- Sprijinirea îmbunătățirii mecanismelor de raportare și investigare a cazurilor de hărțuire și discriminare, atât la nivel instituțional, cât și în parteneriat cu societatea civilă, asigurând accesul la servicii adecvate.

Crearea Platformelor de implicare a societății civile

- Asigurarea participării femeilor și organizațiilor societății civile în procesele de monitorizare.
- Organizarea de dialoguri consultative deschise ale societății civile în colaborare cu Ministerul Afacerilor Interne și „Coaliția FPS”, axate pe implementarea PNA-urilor, raportarea progreselor și revizuirile intermediare și finale.
- Organizarea regulată a dialogurilor tematice între ministere și ONG-uri pentru definirea viziunii comune în promovarea Agendei FPS în contextul conflictelor/crizelor emergente/ în curs de desfășurare și prevenirea crizelor potențiale.
- Informarea grupului de lucru interministerial responsabil de PNA-uri privind Agenda FPS cu privire la activitatea ONG-urilor în domeniul FPS.
- Participarea la discuții de angajament internațional și regional pentru a permite expertizei ONG-urilor să contribuie la dezbaterile privind subiectele WPS.
- Prezentarea de rapoarte alternative din partea societății civile pentru a se alinia la PNA-uri.

SURSE DE REFERINȚĂ

1. Albu Natalia, Mârzac Elena. Notă analitică - Agenda Femeile, Pacea și Securitatea: Linii directorii pentru implementarea eficientă, 2024 www.pisa.md
2. HOTĂRÂRE Nr. 152 din 22-03-2023 pentru aprobarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2023-2027. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136728&lang=ro
3. HOTĂRÂRE Nr. 259 din 28-03-2018 cu privire la aprobarea Programului național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și a Planului de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102219&lang=ro
4. Human Security, Coordinating Lead Authors: W. Neil Adger (UK), Juan M. Pulhin (Philippines), https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WGIIAR5-Chap12_FINAL.pdf
5. Human Security: Building Resilience to Climate Threats, United Nations Fund for Human Security, <https://www.un.org/humansecurity/wp-content/uploads/2017/10/Human-Security-and-Climate-Change-Policy-Brief-1.pdf>
6. La perception de la securite humain par les jeunes marocaines et marocains d'aujourd'hui 2022. https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/IPDDH_EXE_Rapport_FR.pdf
7. National Action Plans: at a glance. <http://1325naps.peacewomen.org/>
8. Sarcinschi Alexandra. Securitatea umană. Operațiile de stabilitate și securitatea umană. București: Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I" București, 2008
9. Sprîncean Sergiu. Rolul securității umane în consolidarea sistemului național de securitate. In: Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate, Chișinău: 2022, p. 329-359
10. Strategia Securității Naționale. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141253&lang=ro
11. The impacts and policy implications of Russia's aggression against Ukraine on agricultural markets, OECF Policy Hub, <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/the-impacts-and-policy-implications-of-russia-s-aggression-against-ukraine-on-agricultural-markets-0030a4cd/>
12. The US Needs a Strategy for (Human) Security Cooperation. <https://www.justsecurity.org/85034/the-us-needs-a-strategy-for-human-security-cooperation/>
13. UN Commission on Human Security, Human Security Now: Protecting and Empowering People, New York, 2003, p. 2.
14. UN Women, The link of gender equality, women empowerment and human security, https://caribbean.unwomen.org/sites/default/files/2022-03/UNTFHS%20HSandGEWE%20brochure_20220210F.pdf
15. UNDP, Human Development Report 1994, 24-25
16. United Nations, Human Development Report: New Dimensions of Human Security, <http://hdr.undp.org/reports/global/1994/en>.

Materialul este realizat în cadrul proiectului ACADEMIA DE SECURITATE, ediția: „Securitatea umană & Femeile, Pacea și Securitatea”, implementat de Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare și finanțat prin intermediul unui grant al Institutului pentru Raportare despre Război și Pace (IWPR), cu suportul Biroului pentru Afaceri Externe, Commonwealth și Dezvoltare al Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (FCDO).

Notă: Opiniile din acest material nu reflectă în mod necesar poziția Institutului pentru Raportare despre Război și Pace (IWPR), sau a Biroului pentru Afaceri Externe, Commonwealth și Dezvoltare al Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (FCDO).